

כח השם יתברך¹⁰⁹, רק שהיה זה אצלם בטומאה. אבל אצל הבנים, כאשר נתגיר, נצרך ונזדכך ונתלבן¹¹⁰, ולפיכך היו בניהם גדולים מלמדים תורה ברבים. ואי אפשר שלא יהיה כך¹¹¹. שכל כח כמו אלו, שהיה להם כח גדול, הוא מאת השם יתברך, וכיון שהוא מאת השם יתברך יש בזה צד בחינה מה של קדושה, שהרי הוא מן השם יתברך¹¹². ואם אצל האב היה בטל כח הקדושה אצל הטומאה, אבל בבנים נתלבן כח זה, ולכך לימדו תורה¹¹³ ברבים¹¹⁴.

נקמה. ומה שאמר כי אז נח הדם, פירוש, כן היה משער שכבר נח, שכבר עשה נקמה כאשר ראוי, ואינו מבקש עוד נקמה¹⁰⁶, שאינו מבקש שיאבד העולם כולו¹⁰⁷.

נבחראדן גר צדק היה וכו'. דע, כי מה שספרו כאן מן הרשעים שזרעם נתגיר בישראל ולימדו תורה ברבים, הוא ענין נפלא. כי יש לך לדעת, שהרשעים כאשר הם מופלגים ברשעות, ויש להם כח גדול מאוד כמו שהיה לאלו שזכר¹⁰⁸, אי אפשר שלא יהיה מצורף כח שלהם אל כח עליון,

שינויי נוסחאות "מה" כ"ה ד"ה, וד"ל "ט".

(106) לשונו בח"א: "כן היה משער שכבר נח, ואינו מבקש נקמה כאשר נח לבו של נבחראדן, ולא היה מבקש לשפוך דם יותר. ופירשו, כאשר נבחראדן נח, הוא הבין מכך שאין דמו של זכריה מבקש עוד נקמה, ולכך לבו של נבחראדן היה יכול לנוח. (107) כלשון הגמרא "ניחא לך דאבריהו לכולהו". (108) נעמן, נבחראדן, המן, סיסרא, וסנחריב. ובח"א לסנהדרין צו. ג, רג. כתב: "כי כח סנחריב שהיה לו הוא כח עליון, רק שהיה נוטה לצד טומאה. וכמו שהרופא מסיר הרע עד שנשאר הטוב, כך הסיר הקבי"ה מן כח סנחריב... עד שנשאר הטוב. וכן הוא נבחראדן, אף שהיה מחריב הבית, היה מעורב בכח ההוא כח עליון, והוסר אותו הרע וגרפא מרעתו, והיה גר צדק. וכן נעמן... וכן המן... וכאשר הוסר הסיג, נשאר כסף צרוף. ושם ציין לדבריו כאן בנצח ישראל. וראה להלן פניה הערה 39. (109) ובחולין קלט: אמרו "משה מן התורה מנין... המן מן התורה מנין". ובאור חדש [ג]: כתב: "כי דבר זה שייך אל הצדיק מפני מעלתו אשר יש לו, לכך שאל 'המן מן התורה מנין', שיש לו לרשע דבר זה שייך אל הצדיק מפני מעלתו אשר יש לו, לכך שאל 'המן מן התורה מנין', שיש לו לרשע רמז בתורה, שמזה יש ללמוד כמה גדול כח הרע ברשעות עד שיש לו רמז בתורה השכלית. כי גדול כוחו ברשעות, וכוחו הרע בלתי גשמי... כי נחשב כח המן, אף שהוא רע מאוד, אין כוחו כמו שאר אדם אשר הוא טבעי גשמי, אבל כוחו הרע בלתי גשמי... שיש אדם שהוא רע מאוד, ובשביל גדול כח הרע שיש לו – אין כוחו גשמי... כי כח האדם גדול מאוד, הן לטוב והן לרע, אף אם מקומו בין התחתונים עם הנמצאים הגשמיים". וצריך לבאן את דבריו בגויא דברים פ"א אות כט, שלשון "אנשים" נאמרת על צדיקים, וכן על רשעים המופלגים ברשעותם, וכמו דתן ואבירם. ודבריו שם שייכים מאוד ליסוד שמניח כאן, שישנו צד שיה בין צדיקים לרשעים המופלגים ברשעותם. וכן הוא בגויא שמות פ"ב אות כ. (110) ואודות שהבן נושא בתוכו את כח האב, ראה דבריו בגויא במדבר פט"ז אות ד [ד"ה ואם] שכתב: "ידאי צדיק שמוליד רשע, יש דבר פסולת בצדיק שממנו נולד הרשע, כי אין צדיק שלא יהיה בו דבר פסולת ויצא הרשע ממנו". והרמב"ן בדברים כט, יז כתב: "כי האב שורש הבן... כי משורש מתוק לא יצא מר. וכל אשר לבבו שלם עם השם הנכבד, ולא הרר כלל בעו"ג – לא יוליד מודה בה". וראה להלן פליג ד"ה ואמר אברהם, ששם נתבאר יסוד זה. וראה לעיל פ"ב הערה 6. (111) פירוש – בהכרח הוא שאדם המופלג ברשעותו יהיה נושא בתוכו ג"כ כח קדושה. (112) לשונו בח"א לגיטין נז: [ג, קיו]: "כי אין ספק שהיה לאלו שזכר כח עליון, ובאותו כח היה פועל, רק מה שהיו פועלים היה בטומאה. וכל כח עליון הוא רוצה בקדושה כמו שראוי לעליונים. ולכך, אף אם אצל האבות שהיו רשעים, דכח זה היה בטומאה, מ"מ היה הכח הזה בטהרה אצל הבנים, ולכך היה להם זרע קדוש, ולפיכך היו גדולים ומלמדים תורה ברבים". וראה עוד להלן פייח הערה 36. (113) לשונו בח"א: "ואם באביו היה בטל הקדושה הזאת אצל הרשע, אבל בבניו נתגלה כח זה, ולכך לימדו תורה ברבים". (114) ועוד דוגמה לכח אב שנתלבן אצל הבנים, ראה להלן פליג סדיה ואין לך, שביאר שם שכח המשיח היה נמצא אצל לוט, אך היה מעורב בזוהמא ובסיג, אך לבסוף נזדכך ונתלבן ע"י רות ונעמי, עד שמזה יהיה נולד המשיח. ואודות יסודו שהבן מגלה